

Važno narodopisno poglavje

Ženska domača obrt na Mariborskem tednu

S stališča zapadne in velikega dela srednje Evrope moramo v narodopisni ali pravilno ljudski umetnosti gledati derivat sodobnih monumentalnih kultur in umetnosti, ki so se po sebi lastnem primitivizmu in konservativnosti prilagodile zemljepisnemu, kulturnemu in antropološkemu položaju posamezne pokrajine in v njej bivajočega človeka. Pri nas na Slovenskem se je ta diferenciacija izoblikovala v alpskem, sredozemskem in nižinskem srednjepodonavskem tipu.

Z relativno najvišjim dvigom oficijelne kulture, ki je preko meščanstva in cerkve vplivala — pri tem izvzemamo naše sredozemsko kulturno območje — na kmeta najmočnejše v dobi baroka v alpskem ozemlju, je zadobila naša alpska ljudska umetnost baročni izraz v vseh panogah ljudske kulture in istotako tudi domače ženske obrti. Tako se je dogodilo, da je pod vplivom vse močnejše urbanizacije slovenskega kmetijskega življa in pod vplivom romantičnega našega izobraženstva postala naša barokizirana alpska noša tudi oficijelna slovenska ljudska noša. Nadeh so si jo tudi naši mali harmonikarji, čeprav je ljudska noša v mariborskem ozemlju daleč bolj vplivana od nižinske vzhodne kakor pa od alpske.

Slovensko žensko društvo v Mariboru je pri svojem delu izhajalo iz podravske pokrajine kot take. Izognilo se je s tem običajni mariborski napaki uvajanja alpskih motivov in doseglo stik s pokrajino, zlasti ko je organiziralo l. 1932 delovni tečaj s 45 tečajnicami za dekleta iz Haloza, največ iz območja Sv. Barbare. Na tem tečaju za domačo žensko obrt so dala vzorce za delo haloška dekleta sama. Početek je bil prav zaradi tega srečen; pokrajina z relativno majhno urbanizacijo življenja, z relativno majhnim vplivom iz gradu in tudi iz cerkve ter s kolikor toliko še obstoječim pripovedniškim življenjem in s stikom s še bolj konservativnim hrvatskim Zagorjem je omogočila s svojim primitivizmom delo, ki ga ni niveliziralo običajno eksotično stremenje po uvedbi alpskih motivov v nižinsko kulturno območje in ki je moglo tako pokazati pozitivne uspehe. Na prvi pogled padejo obiskovalcu v oči volnena tkaničenja, zlasti blazine s prevladujočo geometrično kompozicijo barvnih pasov v celoto obvladujočem ornamentu. To je delo, ki je zvezano z domačo pokrajinsko primitivnostjo in ki se jasno razlikuje od del z modernimi konstruktivističnimi motivi.

Poleg volnenih tkaničenj pa moramo omeniti tudi mariborske vezenine pečke z motivi z domačih vzhodnjaških peč, katere izdelujejo Mariborčanke po iniciativi mariborskega Slovenskega ženskega društva. Pri vezeninah sodeluje omejeno društvo z Državnim osrednjim zavodom za domačo obrt v Ljubljani, ki

skripi pri pečkah vezeninah za čipke, za to najmlajšo panogo domače ljudske obrti, v kateri se konservativni Haložani še ni povzpeli do samosvojega izraza. V mirnih vezeninah, ki nakazujejo po gradivu in barvi svoj izvor v laneni nižinski kulturi, nahajamo prav zaradi uporabe domačih pokrajinskih motivov vrsto del, ki zaslužijo tudi znanstveno pažnjo, ko nam kažejo še nezabeležene motive grajskega in cerkvenega izvora in ko popolnoma pogrešajo meščanskih baročnih virov.

Haloška tkaničenja in mariborska pečka vezenine zaslužijo vso pozornost. In to ker nastajajo na pokrajinsko izvornih in ne importiranih predlogah, ker uvajajo s tem v eno naših najrevnejših zemelj nove možnosti zaslužka, v Mariboru pa smisel za izvornost, in ker nam lepo kažejo vplive gradu in cerkve, pri tem pa se krepko upirajo baročnemu in empirskemu pomeščanjenju. Poleg tega pa so po svojem mirnem izrazu sposobne zavzeti mesto v vsaki hiši, tako da bo naša gospodinja z živim prirodnim pokrajinskim okusom mogla vedno s pridom nadomestiti haloški in mariborski ženski izdelek z ljudskim uvoženim ali pa tvorniškimi. To bo za njo tudi najlepša možnost delovati po geslu: Svoji za svoje!

V zvezi s haloškimi in mariborskimi izdelki so prleški. L. 1930, je priredilo mariborsko Slovensko žensko društvo v Ormožu tečaj za prleška dekleta. Po tečaju so se zlasti v Pavlovcih začele izdelovati šivane čipke s tehniko, ki je doma v Bosni. Uspehi so se zopet lepo pokazali na letošnji razstavi na MT, kjer je bil podan dokaz, kako blizu so nam

na zahodnem robu nižinske kulture motivi z južnih obronkov istega kulturnega kroga. Različni po svojem izvoru stoje po svoji izdelavi, barvnem in ornamentalnem izrazu pavlovski izdelki v isti vrsti s haloškimi in zaslužijo v enaki meri vso pohvalo in priporočilo za vsako našo hišo.

Za Maribor neka posebnost pa je troje modelov naših ljudskih noš. Pri nas, ko tako radi pozabljamo na kulturno trdnost slovenskega ozemlja, pri nas, kjer smo že pozabili na breguše in robačo, smo vendar prišli z razstavo slovenjgoriške, savinjske in pohorske ženske ljudske noše do diferenciranja naše ljudske kulture po antropogeografskih enotah. Poudarjam to zaradi tega, ker je ta miselnost prvi pogoj za kvalificirano nadaljevanje dela za našo ljudsko obrt in pa ker ta miselnost večinoma še ni prešla med naše, zlasti posedujoče vodilne kroge.

Važna je bila nadalje razstava modernih vezenin po naročilu, poleg tega pa izdelovanje preprog po perzijskih vzorcih; zadnje izdelujejo mariborske meščanske rodbine. Zaradi danes vladajočega mišljenja, da pri meščanu primitivnosti ni doma, in da meščan ne more izoblikovati oficijelnih kulturnih pridobitev po svoje, je zadnje zelo važno. Izdelovanje preprog med našim meščanstvom v krogu meščanskih rodbin more pod smotrenim vodstvom zopet razviti meščansko domačo kulturo, na katero smo mi v naši romantični miselnosti pozabili in jo tako izgubili!

Styriacus.

V vsako slovensko hišo „Večernik“!

Postajališče na Tezmem

Gradnja postajališča pred uredničenjem

Odbor za gradnjo postajališča na Tezmem je marljivo na delu, da se čimprej doseže dovoljenje za gradnjo postajališča. Svoje funkcije je prevzel 18. marca in je imel doslej pet sej, v katerih se je večinoma obravnavalo, kako doseči najhitreje dovoljenje za gradnjo postajališča.

Zadnja seja je bila preteklo nedeljo dopoldan v gostilni Zohar na Tržaški cesti. Seje so se udeležili zastopniki s Teznega, Pobrežja, Studencev in Radvanja, za mesto Maribor pa g. Andrej Oset. Prisoten pa je bil tudi naš narodni poslanec gosp. Krejči razložil ovire, ki so zakrivilo, da ka, zlasti glede predloženih načrtov in jamstva direktij državnih železnic v Ljubljani, je naš narodni poslanec gosp. Krajči razložil ovire, ki so zakrivilo, da se je tako dolgo zavleklo dovoljenje za gradnjo postajališča. Z veseljem so sprejeli prisotni njegovo poročilo o vseh korakih, ki jih je storil doslej za hitro reši-

zajo načrta, zlasti pa izjavo, da ni pri kompetentnih ministrstvih glede dovoljenja gradnje nobenih zadržkov. Dovoljenje bo prispelo najkasneje koncem tega meseca ali vsaj v začetku septembra. Odbor ima sedaj nalogo, da pripravi vse potrebno za tehnično izvršitev gradnje. G. narodnemu poslancu Krejčiju izreka odbor v imenu občanov najlepšo zahvalo.

Ob pričetku gradnje bo odbor ponovno prosil še tiste, ki so obljubili pomoč, ko se bo začelo graditi, da mu pomagajo s prostovoljnimi prispevki. Izdale se bodo nove nabiralne pole, stare pa se naj izročijo z nabrano vsoto blaganiku g. Kovarčiču, posestniku na Tezmem. Nabiralce prostovoljnih prispevkov, ki še imajo stare pole, prosimo, da jih oddajo. Vrnejo se naj tudi morebitne prazne pole, kar pa menda ni mogoče. Vsem nabiralcem zaenkrat prisrčna hvala! Prihodnja seja je v nedeljo ob 10. uri.

Obmejni promet v juliju. V juliju je prekorščilo severno mejo 34.029 oseb. Dopotovalo je preko severne meje v našo državo 19.370 oseb, in sicer 2.345 Jugoslovancev, 8.169 Avstrijcev, 7.435 Čehoslovakov, 508 Nemcev in 933 oseb iz drugih držav. Preko Maribora je dopotovalo 15.039 oseb, med njimi 1.706 Jugoslovancev, 5.649 Avstrijcev, 6.698 Čehoslovakov, 375 Nemcev in 611 oseb iz drugih mest. Preko Št. Ilje je dopotovalo 2.621 oseb, preko Cmureka 191, preko Dravograda 359, preko Prevalj 649, preko Radgone 360, preko Hodoša 42, preko Dolnje Lendave pa 109 oseb. V istem času je odpotovalo preko severne meje iz naše države 14.659 oseb, med njimi 2.339 Jugoslovancev, 5.705 Avstrijcev, 5.765 Čehoslovakov, 354 Nemcev in 496 oseb iz drugih držav. Preko Maribora je odpotovalo 11.209 oseb, in sicer 1.687 Jugoslovancev, 3.775 Avstrijcev, 5.240 Čehoslovakov, 256 Nemcev in 251 drugih. Preko Št. Ilje je odpotovalo 2.147 oseb, preko Cmureka 149, preko Dravograda 289, preko Prevalj 563, preko Radgone 210, preko Hodoša 17, preko Dolnje Lendave pa 75. V tranzitnem prometu je potovalo v juliju skupno 4.275 oseb.

Ukradeno kolo. Gostilničarki Josipini Majheničevi v Studencih je neznan tat odpeljal žensko kolo znamke »Dobera«, vredno nad 1000 Din. Kolo ima evidenčno številko 73.739.

Dve ptički. Dobro razpoložen je neki mariborski šofer povabil preteklo sredo zvečer svoji znanki Marico in Milico v neko mariborsko kavarno. Tam so spili v skupni družbi več vina in se po policijski uri zabavali še naprej v njegovem stanovanju. Ko je bila Marica v njegovih toplih objemih, je izkoristila to priliko Milica in mu prebrskala žepne suknjiča, ki ga je bil slekel in položil na stol. Opazila je, da ima šofer v žepu več srebrnega drobiža ter je vzela kolikor je mogla skri vaj spraviti v svojo torbico. Šofer se je za trenutek odstranil iz sobe in je med tem Milica povedala svoji tovarišici, da ima njun prijatelj precej cvenka v žepu. Namignila ji je obenem, naj izkoristi priliko, ko bo prišla ona na vrsto. Spretna Marica pa je izpraznila šoferjev žep. Tatvino je šofer opazil šele naslednje jutro in je obe svoji prenočevalki naznanil policiji. Ko je policija Marico in Milko aretirala, je našla pri vsaki samo še nekaj srebrnih kovačev. Vse drugo so zapravile na zabavišču. Obe sta priznali svoje dejanje in sta bili izročeni tukajšnjemu okrajnemu sodišču.

Prepovedana knjiga. Notranje ministvo je prepovedalo uvažati in razširjati knjigo »Lenin«, ki jo je spisal pisatelj Jakov in je izšla v Parizu.

»Samouprava«, glasilo županske zveze v Ljubljani objavlja v 16. številki nekaj navodil za rešitev imovinskih sporov v komasiranih občinah, nadalje uredbo o občinskih uslužbencih, poročilo o elektrifikaciji Dolenjske, razne vesti iz županske zveze ter vprašanja in odgovore in razne razzodbe upravnega sodišča.

Arkadij Averčenko:

Višek pravičnosti

Ko je stopil Raskatov v Kirilov kabinet, se je gospodar široko razkoračil in v skrajnem nezadovoljstvu dejal:

»Čemu hudiča prihajaš k meni? Saj vendar vidiš, da delam. Motiš me...«

Raskatov je mirno sedel na divan in smehljalje pripomnil:

»Delaš? Tem slabše... Venomer tičiš s svojim nosom v spisih in medtem ti poteka življenje brez haska...«

Gospodar je molčal. Upal je, da bo gosta molčanje užalostilo in da bo Raskatov vstal in šel. Ali motil se je, Raskatov je mirno sedel dalje ter vprašal:

»Ali poznaš Limonova?«

»Čudno vprašanje! Saj je vendar najin najboljši prijatelj.«

»Prijatelj? No, rad bi videl njegov obraz.«

»Kaj se je zgodilo?«

»Če mi obljubiš, da ostane med nama...«

»Obljubim!«

»Torej... Gospa Limonova — Olga je vendar dražestno bitje?«

»Brez dvoma. In kaj sledi iz tega. Ali zavidaš?«

»Nikakor ne... Najbrže me sedaj zavida Limonov!«

»Kaj naj to pomeni?«

»Kaj to pomeni? Glej, že delj časa se mi je dopadla. Ali je bila to morda zaljubljenost... ali vsekakor sladek bonbonček... Prišel sem ji dvoriti. Niti zdaleka nisem mislil, da utegne postati zadeva med nama resna. Ko sem danes srečal Olgo na Nevskem, mi je prišla na um drzna misel, naj bi ljubezensko razmerje energično nadaljeval. Zapletel sem jo v interesanten pogovor, omenil en passant, da obhajam danes svoj rojstni dan ter je slednjič izvabil v elegantno restavracijo... Odsla sva v separate... Dejeueur, sekt... nato nedolžni poljubi in končno... končno... ubogi Limonov.«

Kirilov ga je začudeno pogledal ter nato vznemirjeno zavpil:

»Raskatov, to je podlost! Limonov je vendar tvoj prijatelj!«

»Kaj ima ljubezen skupnega s prijateljstvom?! Prijateljstvo je ena, brhka gošpa pa druga zadeva!«

»Ali ti si uničil Limonovo rodbinsko življenje!«

»Smešno! Kako si strašno sentimental! Dandanes je življenje vse drugačno. Vzeti moraš vse, kar ti pride v rokel.«

Kirilov ga je vprašal s tresočim glasom:

»Torej po tvojem mnenju ni nikaka pre-

greha, če ugrabiš svojemu prijatelju ženo?«

»Gotovo ne! To je dandanes na dnevnem redu!«

Kirilov je skočil k njemu, ga objel in dejal z ekstatičnim glasom:

»Hvala ti, prijatelj. Ko bi vedel kakšen kamen si mi odvalil od srca?! Kako si mi olajšal mojo vest.«

»Kaj hočeš s tem reči?« je začudeno vzkliknil Raskatov.

»Raskatov! Kolika sreča, da se ti morem spovedati... Videl, da sem jaz storil tebi isto, kar si ti Limonovu. Ko bi le mogel slutiti, kako so me mučili očitki vesti... Nisem se drznil, da bi ti pogledal v oči...«

Raskatov je ostrmel. Postal je blede. Roke so se mu tresle:

»Ti hočeš reči, da moja žena Katja...«

»Da. Odkritosrčno priznam! Prišel je moment, čutnost... In ona je krasotica...«

Raskatov je sopes kot razjariena zver ter omahnil na divan.

»Tako si torej storil, svojega najboljšega prijatelja si ogoljufal?!«

»Ti si storil isto z Limonovim!«

»Limonov!... Limonov!... Govor je sedaj o meni. Moj Bog, kolika podlost...«

»Čemu?« je pristavil hladnokrvno Ki-

rilov. »Ti si se vendar prav kar tako veselil svoje ponosne zmage. Sedaj se veselim jaz. Ti sam si dejal: Vzeti moraš vse, kar ti pride pod roke!«

Raskatov je skočil pokonci in zastokal:

»Slišaj, ljubi prijatelj... Zadeva z Limonovom je povsem izmišljena. Hotel sem se le pobahati, kakšno srečo imam pri damah. Ona je meni prav tako nedosegljiva kakor tebi... Kaj praviš sedaj na to?«

Kirilov je stopil tesno k Raskatovu in mu stisnil roko:

»Med nama torej ni bilo ničesar? Hvala Bogu!«

»Da! je odvrnil Raskatov. »Med menoj in Olgo ni bilo ničesar. Priznam — lagal sem! Toda ti? Ti si se splazil v mojo hišo kot kača, zmešal moji ženi glavo in zlorabil moje zaupanje...«

Kirilov se je glasno zasmejal, ga potrepil po rami in rekel:

»Med menoj in tvojo ženo ni bilo ničesar. Zaradi tvoje lumparije sem te hotel le malo kaznovati. Zato sem ti pričaral to bajko.«

»Resničnost? Med teboj in Katjo ni bilo ničesar. Prizezi!«

»Prisegam!«

Gost je sedel na divan ter se hudomušno nasmejal.

»Čemu to?« je vprašal gospodar.

»Ha, ha... ne morem... nalagal sem